

Mag. Mateja Štirn

ISA institut

MEDVRSTNIŠKO NASILJE V ŠOLI: PREDSTAVITEV KNJIGE

On Bullying in Schools: Book Launch

Avtorice: Sonja Pečjak, Tina Pirc in Katja Košir

MEDVRSTNIŠKO NASILJE V ŠOLI

Založba: Znanstvena založba Filozofske fakultete

Leto izida: 2021

Št. strani: 315

ISBN:978-961-06-0423-5

IZVLEČEK

Za učinkovito prepoznavanje, preprečevanje in zaustavljanje medvrstniškega nasilja, ki ima lahko vrsto škodljivih posledic za vse udeležene otroke in mladostnike,¹ potrebujemo prave informacije in znanja, da bomo lahko razvijali občutljivost in krepili kompetence za preventivno delovanje in ustrezno obravnavo medvrstniškega nasilja. Pri zasledovanju tega cilja nam je lahko kot nepogrešljiv vir v pomoč knjiga Medvrstniško nasilje v šoli. V njej nam avtorice celostno predstavijo problematiko medvrstniškega nasilja ter nam ponudijo vrsto uporabnih informacij, priporočil in gradiv.

Ključne besede: medvrstniško nasilje, dejavniki udeleženiosti, primarna preventiva, intervencija

ABSTRACT

To effectively identify, prevent and end peer violence, which can have a wide range of negative implications for all children and adolescents involved, we need the necessary information and knowledge to develop sensitivity and competence to prevent and appropriately address peer violence. To achieve this goal, the book Medvrstniško nasilje v šoli (Peer Violence in Schools) can be a valuable resource. The authors provide a comprehensive overview of peer violence and offer a wealth of relevant information, recommendations and resources.

Keywords: bullying, participation factors, primary prevention, intervention

Medvrstniško nasilje je kompleksen problem, ki se dogaja v različnih okoljih. Neposredno ali posredno ga doživlja tekom odrasčanja veliko otrok in mladostnikov. Po podatkih nacionalne študije o pojavnosti izkušenj medvrstniškega in spolnega nasilja v populaciji starejših osnovnošolcev, ki smo jo izvedli leta 2018, 14 % učencev v osnovni šoli doživlja medvrstniško nasilje. Največji delež učencev (75,5 %) se sooča s to obliko nasilja v vlogi opazovalcev (Pirc idr., 2019). Kljub temu da praktične izkušnje dela ter rezultati številnih študij govorijo o resnosti problema, ki ima lahko vrsto negativnih posledic za razvoj in zdravje otrok in mladostnikov, učinkovito obravnavanje medvrstniškega nasilja še vedno ovirajo različna zmotna prepričanja tako laične kot tudi dela strokovne javnosti. V različnih okoljih si moramo še naprej prizadevati za boljšo informiranost, večjo občutljivost in boljše razumevanje te oblike nasilja ter za pridobivanje znanj in veščin za ustrezno

preventivno delovanje in učinkovitejše intervencijske pristope. Prav ta namen zasleduje knjiga Medvrstniško nasilje v šoli avtoric Sonje Pečjak, Tine Pirc in Katje Košir (2021).

V knjigi je prek petih vsebinskih poglavij celostno predstavljena problematika medvrstniškega nasilja. Avtorice, izhajajoč iz tuje in domače strokovne in znanstvene literature, sistematično in pregledno predstavijo ključne vidike medvrstniškega nasilja, ki jih moramo poznati, da bi razvili ustrezno občutljivost za prepoznavo medvrstniškega nasilja in pridobili potrebna znanja za raziskovanje tega pojava ter za načrtovanje, izvajanje in evalvacijo preventivnih in intervencijskih aktivnosti.

V prvem vsebinskem sklopu avtorice povzamejo skupne elemente medvrstniškega nasilja, ki jih v opredelitvah tega problema navajajo različni avtorji. Kot predstavijo, gre pri medvrstniškem nasilju za agresivno ponavljajoče se vedenje, ki se lahko dogaja dlje časa, včasih pa gre lahko tudi za enkratni hujši dogodek oz. nasilno ravnanje; je ciljno usmerjeno vedenje, vključuje neravnovesje moči med

¹ Izrazi, zapisani v moški spolni slovnični obliki, veljajo za kateri koli spol

osebo/osebami, ki doživljajo nasilje, in osebo/osebami, ki ga izvajajo; ima različne pojavne oblike; škoduje tistemu, ki ga doživlja, škodljive posledice pa ima tudi za tiste, ki ga opazujejo. Izhajajoč iz sodobnih opredelitev poudarjajo, da gre pri medvrstniškem nasilju za strateško vedenje, s katerim poskuša oseba, ki izvaja nasilje, doseči neki svoj cilj (Pečjak idr., 2021).

Avtorice v nadaljevanju osvetlijo kompleksno naravo medvrstniškega nasilja, s katero so povezani izzivi prepoznati in se ustrezno odzvati na zaznano nasilje. Predstavijo posamezne vrste medvrstniškega nasilja (tradicionalno nasilje – fizično, verbalno in odnosno; spletno nasilje; »fazaniranje«; spolno nasilje), pogosta zmotna prepričanja ter preverjena dejstva o tem pojavu. Predstavijo tudi kriterije za oceno resnosti te oblike nasilja, ki ga zaznajo v šolah, ter podajo ključna sporočila za uspešno preprečevanje in ustavljanje medvrstniškega nasilja.

Pomembno sporočilo prvega poglavja je tudi, da je treba uporabljati ustrezno terminologijo, ko govorimo o otrocih in mladostnikih. Ustrezno je govoriti o otrocih oz. mladostnikih, ki doživljajo nasilje, o otrocih oz. mladostnikih, ki izvajajo nasilje, in o otrocih, mladostnikih, ki opazujejo nasilje, in ne o »nasilnežih« in »žrtvah«. Kot pojasnjujejo avtorice, z uporabo ustreznih izrazov preprečimo tipiziranje otrok in mladostnikov in izhajamo iz tega, da gre za vedenje in ne za relativno trajne osebne lastnosti udeleženih otrok oz. mladostnikov (Pečjak idr., 2021).

V drugem poglavju se seznanimo s podatki o pojavnosti medvrstniškega nasilja, nekaterimi dejavniki razširjenosti te problematike ter z ugotovitvami domačih in tujih študij o medvrstniškem nasilju v šolah. Predstavljeni rezultati in ugotovitve večjih in najnovejših študij so lahko zelo pomemben vir za informiranje in pridobivanje znanj o tem problemu.

Tretje poglavje nam približa kompleksno dinamiko medvrstniškega nasilja. Predstavljeni so dejavniki udeležnosti otrok in mladostnikov v situacijah medvrstniškega nasilja, psihološke značilnosti posameznih skupin udeležencev ter možne posledice nasilja, poznavanje česar je temelj za razvoj in izvajanje učinkovitih ukrepov za preprečevanje in ustavljanje nasilja. Avtorice predstavijo tudi značilnosti medvrstniškega nasilja v obdobju otroštva in zgodnjega mladostništva, ki za posamezne starostne skupine narekujejo različne preventivne pristope. Seznanimo se lahko tudi s ključnimi teorijami in modeli, ki pojasnjujejo vzroke in dinamiko tega problema. Zelo pomemben podarek tega vsebinskega sklopa je, da medvrstniško nasilje ne zadeva le odnos med otrokom/mladostnikom, ki nasilje izvaja, in otrokom/mladostnikom, ki ga doživlja, temveč je vanj vključen celoten socialni sistem, v katerem se medvrstniško nasilje dogaja. Ob tem poudarjajo tudi, kako pomembne so pri oblikovanju programov za preprečevanje in zaustavljanje te oblike nasilja zaznave medvrstniškega nasilja s strani staršev (Pečjak idr., 2021).

V četrtem poglavju avtorice predstavijo sodobne trende, metode in tehnike za raziskovanje medvrstniškega nasilja, instrumente, ki so primerni za raziskovanje različnih vidikov tega problema, in njihove merske značilnosti. Osvetlijo tudi prednosti in pomanjkljivosti posameznih pristopov ter izzive raziskovanja.

V zadnjem poglavju se seznanimo s ključnimi usmeritvami za preventivno delovanje in ustreznimi odzivi na zaznano medvrstniško nasilje. Predstavljeni so nekateri preventivni

in intervencijski programi, prikazani pa so tudi kazalniki za zmanjšanje medvrstniškega nasilja v šoli. Kot poudarjajo avtorice, so predstavljeni kazalniki lahko šolam v pomoč pri oblikovanju, izvedbi in evalvaciji akcijskega načrta za obravnavo problema medvrstniškega nasilja (Pečjak idr., 2021).

Predstavljene vsebine so dodatno ponazorjene s praktičnimi primeri medvrstniškega nasilja. V vsakem poglavju so vaje, s pomočjo katerih lahko bralci ponovijo in utrdijo pridobljena znanja ter razmislijo o njihovi uporabi v praksi.

Pomembno sporočilo knjige je, da je medvrstniško nasilje skupinski pojav in ne problem, ki zadeva samo otroka/mladostnika, ki ga izvaja, in otroka/mladostnika, ki ga doživlja. Zato morajo biti tako preventivni kot intervencijski pristopi naravnani celostno, z upoštevanjem značilnosti konkretnega socialnega konteksta. Za ustrezen odziv na zaznane primere medvrstniškega nasilja je zato pomembno, da se osvetli ozadje vsakega primera in individualno načrtuje aktivnosti oziroma programe pomoči (Pečjak idr., 2021).

Avtorice predstavijo tudi priporočila za odziv v odnosu z otrokom/mladostnikom, ki doživlja nasilje, z otrokom/mladostnikom, ki ga izvaja, in z otroki/mladostniki, ki ga opazujejo, ter poudarijo, kako pomembne so za učinkovito preprečevanje in ustavljanje medvrstniškega nasilja v šoli odnose kompetence učiteljev ter drugih strokovnih delavcev na šoli (Pečjak idr., 2021).

Študentom, raziskovalcem ter tudi strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih zavodih bodo lahko v pomoč v prilogah zbrane in predstavljene različne lestvice za ocenjevanje medvrstniškega nasilja ter drugo gradivo, kot je med drugim tudi Protokol ob zaznavi in za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih (Lešnik Mugnaioni idr., 2016, str. 7–9).

Obogatitev priročnika so predlogi literarnih del, ki so lahko iztočnice za pogovor z otroki, mladostniki ter tudi odraslimi o problematiki medvrstniškega nasilja.

Učbenik je temeljna literatura in nepogrešljivo gradivo za vse, ki se in se bodo v prihodnje v šolah in drugih okoljih srečevali s primeri medvrstniškega nasilja ter bodo lahko z ustreznim pristopom prispevali k zmanjševanju tega resnega problema. Kot tak je namenjen študentom psihologije, pedagoških in drugih sorodnih študijskih smeri, zaposlenim na področju vzgoje in izobraževanja, socialnega varstva, zdravstva, v policiji, nevladnih organizacijah, raziskovalcem in raziskovalkam ter tudi staršem.

Za uspešno preprečevanje in obravnavo medvrstniškega nasilja v šolah je pomembno, da vsi strokovni delavci v šoli, starši in drugi odrasli razvijajo občutljivost za ta pojav, se vključujejo v njegovo razreševanje ter tako skupaj prispevajo k temu, da bodo imeli otroci in mladostniki (še boljše) možnosti odraščati, učiti se in bivati v varnih in spodbudnih okoljih.

VIRI IN LITERATURA

Lešnik Mugnaioni, D., Koren, A., Logaj, V., Brejc, M. (2009). *Nasilje v šoli: opredelitev, prepoznavanje, preprečevanje in obravnavo*. Šola za ravnatelje.

Pečjak, S., Pirc, T., Košir, K. (2021). *Medvrstniško nasilje v šoli*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Pirc, T., Štirn, M., Šraj, T., Kocbek, K., Alič, L., Šibilja, J., Dolinar, M. (2019). *Program NEON – Varni brez nasilja. Primarna preventiva vrstniškega in spolnega nasilja na škodo otrok*. ISA institut.